

Grensehandelalliansen

Stortingets finanskomité
Stortinget

finans@stortinget.no

Grensehandelalliansen kommenterer til revidert nasjonalbudsjett 2018 (Meld. S 2 (25017-2018)).

Grensehandelalliansen består av Handel og Kontor i Norge, Norsk Nærings- og Nytelsesmiddelarbeiderforbund, Virke, NHO Service og Handel og NHO Mat og Drikke. Grensehandelalliansen representerer ca. 16 800 bedrifter med til sammen 204 000 ansatte i varehandelen og næringsmiddelindustrien. Alliansen er dannet på bakgrunn av den alvorlige situasjonen verdikjeden for mat og drikke og dagligvarehandelen står overfor som følge av svekkede rammevilkår og stadig økende grensehandel. Omfattende og økende grensehandel betyr eksport av arbeidsplasser, verdiskaping og investeringer og fører til reduserte avgiftsinntekter for Norge.

Grensehandelalliansen kommenterer i brevet til finanskomiteen regjeringens utkast til revidert nasjonalbudsjett 2018. Brevet er i tillegg Grensehandelalliansens kommentarer til representantforslag 205 S (2017-2018) om nærings- og folkehelsevennlig omlegging av avgifter, og til Representantforslag 213 S (2017–2018) om å utrede fjerning av 350-kronersgrensen for varesendinger fra utlandet.

Grensehandelalliansen står til finanskomiteens disposisjon dersom det er behov eller ønsker om nærmere utdyping av de enkelte punktene nedenfor

Hovedpunkter:

- Grensehandelalliansen ønsker at økningene i avgiftene på sjokolade- og sukkerverer og alkoholfrie drikkevarer som ble innført i statsbudsjettet 2018 reverseres i revidert nasjonalbudsjett 2018.

- Grensehandelalliansen mener at konkurransesituasjonen for norske mat- og drikkeprodusenter og varehandelen raskt utvikler seg negativt som følge av avgiftsøkningene i statsbudsjettet for 2018, og at dette har langsiktige skadevirkninger.
- Grensehandelalliansen mener stortinget bør be regjeringen foreta en fullstendig gjennomgang av særavgiftene med mål om å innføre særavgifter på mat og drikke som er tilpasset formålet, og som styrker den norske mat- og drikkenæringens konkurransekraft i forhold til grensehandel, avgiftsfri import og folkehelse.
- Grensehandelalliansen mener at grensen for avgiftsfri privatimport på 350 kroner må avvikles så raskt som mulig.
- Det er ikke en bærekraftig løsning å erstatte de økte særavgiftene med en økning i matmomsen på de samme produktene til 25 pst. En momsøkning vil føre til den samme grensehandelsproblematikken som de økte særavgiftene.
- Stortinget burde vedta en grensehandelspakke etter dansk modell, med formål om å reversere grensehandelen, stimulere nye investeringer og arbeidsplasser i verdikjeden for mat og drikke, samt styrke folkehelsearbeidet. Den danske modellen er selvfinansierende fordi reduserte avgifter fører til økt salg i Danmark som igjen bidrar til økte skatte- og avgiftsinntekter for staten.

1. Reversering av økningene i avgiftene på sjokolade- og sukkervarer og alkoholfrie drikkevarer.

De kraftige økningene i særavgiftene på sjokolade- og sukkervarer og alkoholfrie drikkevarer med hhv. 83 pst. og 42 pst. i statsbudsjettet for 2018 skjedde i en situasjon med allerede sterkt økende grensehandel og uten klare vurderinger og analyser av hvilke konsekvenser avgiftsøkningene ville ha for lønnsomhet, investeringer og sysselsetting i næringsmiddelindustrien og varehandelen i Norge. Tall fra SSB, Statistiska centralbyrån i Sverige og Nielsen Norge viser at grensehandelen har økt med over 30 pst fra 2012 til 2017, og økte med 9,1 pst i 2017 alene. Svenske kilder omtaler grensehandelen med Norge som høyere enn noensinne. Veksten i norsk dagligvarehandel var til sammenlikning litt over halvparten, kun 15,7 pst mellom 2012-2017.¹ Hovedårsaken til grensehandelen er at nivået på de norske særavgiftene gjør produksjon og salg av mat- og drikke i Norge vesentlig dyrere enn i Sverige og andre land det er enkelt å grensehandle fra. Dette gjelder i særlig grad særavgiftene på sjokolade- og sukkervarer, alkoholfrie drikker, øl, tobakk, vin og brennevin og emballasjeavgift.

2. 350-kronersgrensen for avgiftsfri import må avvikles.

Konsekvensene av avgiftsvedtaket forsterkes av fritaket for MVA for nettbasert import under 350 kr. Dette fritaket må fjernes fordi det er en alvorlig konkurranseulempe for norsk

¹ <http://www.nielsen.com/no/no/insights/news/2018/record-low-growth-in-norwegian-groceries-in-2017.html>
<https://www.ssb.no/varehandel-og-tjenesteyting/statistikker/grensehandel>
<http://www.scb.se/hitta-statistik/artiklar/norsk-granshandel-i-sverige-storre-an-nagonsin/>

næringsliv og arbeidsplasser samtidig som staten taper skatteinntekter. Økningen i fribeløpet ble innført i statsbudsjettet 2015, men uten nærmere utredninger av konsekvensene. Grensehandelalliansen mener derfor at en avvikling av fribeløpet heller ikke krever utredninger. Da regjeringen foreslo å øke grensen for avgiftsfri privatimport av varer fra 200 til 500 kroner i statsbudsjettet for 2015, var omtalen av saken begrenset til en drøy side i budsjettproposisjonen. Samtidig anslo regjeringen, på et svært usikkert grunnlag, at provenytapet som følge av forslaget om en grense på 500 kroner til om lag 180 millioner kroner og pekte på at dette ville øke på lengre sikt som følge av økende netthandel. Det fremstår som inkonsekvent når finansministeren i brev til finanskomiteen 7. juni avviser å reversere kraftige økninger i særavgiftene fordi det hevdes at en slik beslutning vil ha betydelige provenykonsekvenser, mens Finansdepartementet først nærmere tre og et halvt år etter at grensen for avgiftsfri import ble hevet sier de «arbeider med å skaffe informasjon som er egnet til å belyse omfanget av netthandelen av varer med verdi under 350 kroner». Det er godt dokumentert at fritaket fører til hamstring og netthandel av varer under 350 kr til priser som ingen norske bedrifter kan konkurrere mot. Det er i tillegg påfallende at regjeringen ikke på noe tidspunkt har beregnet provenyvirkningene 350-kr grensen har. Samtidig er det klart at EU stenger tilsvarende fribeløp for privatimport fra tredjeland, bla. for å beskytte eget næringsliv samt å øke EU-landenes skatte- og avgiftsinntekter fra omsetning og salg i netthandelen. EU har fra før innført moms på alle grensekryssende netthandel i EU. Norge må følge etter og gjøre det samme. En reversering av de to særavgiftene og avvikling av 350-kronersgrensen vil kunne gi økte inntekter for staten fordi norske forbrukere istedenfor vil handle mer mat og drikke produsert og solgt i Norge og derigjennom gi økte provenyinntekter fra moms, særavgifter og skatt på lønnsinntekt.

Samlet sett er det dermed grunn til å frykte at veksten i grensehandelen, som er forsterket av avgiftsøkningene og 350-kr grensen, vil gi langsiktige og strukturelle negative konsekvenser i form av tap av konkurransekraft og markedsandeler for hele mat- og drikkenæringen.

3. Virkninger av økt grensehandel i 2018

En undersøkelse NHO Mat og Drikke har gjennomført viser at økningene i særavgiftene og den påfølgende veksten i grensehandelen har bidratt til redusert lønnsomhet, nedbemanninger og investeringstørke i norske mat- og drikkebedrifter. Undersøkelsen viser at hele 35 pst av bedriftene forventer negative konsekvenser i 2018 og 2019; 11 pst forventer nedbemanninger, 24 pst innfører ansettelsesstopp og 10 pst kutter investeringer. En tilsvarende undersøkelse utført av Virke viser at hele 84 pst av de som grensehandler oppgir prisforskjeller som den viktigste årsaken, mens 33 pst av nordmenn som grensehandler gjør det p.g.a de økte avgiftene, og nær like mange sier de vil hamstre sjokolade og godteri. En undersøkelse YouGov har utført for Bryggeri- og drikkevareforeningen viser at 87 pst av de som handler på grensen oppgir lavere priser som den viktigste årsaken til grensehandelen.

Beregninger Grensehandelalliansen har gjort, basert på statsregnskapet og på salgstall fra sjokolade- og sukkervareprodusentene for hhv. 2017 og 2018 viser et markert prosentvis fall i provenyinntektene for begge de to særavgiftene i første kvartal 2018. Avgiftsinntekten fra mineralvann har falt med hele 11 prosentpoeng fra første kvartal 2017, mens avgiftsinntektene for sjokolade- og sukkervarer har falt med 9 prosentpoeng. Utover avgiftsøkningene er det ingen andre markedsmessige forhold som skulle tilsi en

slik tilbakegang. Begge deler indikerer at den forventede proveny-inntekten som ble lagt til grunn i statsbudsjettet 2018, ikke nås. Effekten av avgiftsøkningene vil dermed både kunne bli en direkte reduksjon i statens avgiftsinntekter og et ytterligere, indirekte bortfall av skatte- og avgiftsinntekter for staten fordi mat- og drikkeprodusentene og varehandelen mister omsetning og antall ansatte. De økte sukkeravgiftene fører til økt grensehandel av et bredt utvalg varer, fra øvrige dagligvarer til tekstiler til apotekvarer. Grensehandelen går ut over hele norsk handel, og tapet i omsetning, arbeidsplasser og skatte- og avgiftsinntekter er derfor langt høyere enn det som skyldes sukkeravgiftene direkte.

I brev av 7. mai 2018 til finanskomiteen sier finansministeren at en reversering av avgiftsøkningene vil ha betydelige provenykonsekvenser, og videre at beslutninger om fortløpende avgiftsendringer vil undergrave budsjettprosessen som et svært viktig virkemiddel for en samlet vurdering av mulige endringer. Når Grensehandelalliansen mener at statens inntekter fra avgiftsøkningene blir mindre enn budsjettet, så er det fordi vi mener provenyvirkningen av å reversere disse er mindre enn det finansministeren gir inntrykk av. Grensehandelalliansen mener i forlengelsen av dette at betydelige avgiftsøkninger uten høringer, konsultasjoner eller konsekvensanalyser er en vesentlig større utfordring enn det en rask reversering av et avgiftsvedtak med betydelige negative konsekvenser vil være.

Grensehandelalliansen mener derfor at avgiftsøkningene må reverseres snarest. I markedet øker skadevirkningene som følger av avgiftsøkningene fra dag til dag. Vi mener derfor at det er for sent å vente med en reversering av avgiftsøkningene til statsbudsjettet for 2019, og anbefaler at avgiftene i første omgang fastsettes i tråd med regjeringens opprinnelige forslag til statsbudsjett for 2018.

4. Stortinget bør vedta en grensehandelspakke

Som en del av en generell gjennomgang av særavgiftene mener Grensehandelalliansen at Stortinget burde vedta en *grensehandelspakke* for å redusere grensehandelen, stimulere nye investeringer og arbeidsplasser i verdikjeden for mat og drikke, og øke skatte- og avgiftsinntektene i Norge. De sentrale virkemidlene er reduksjoner i særavgiftene som reduserer kostandene på produksjon og salg av mat og drikke i Norge ned mot svensk nivå, i tillegg til å fjerne momsfrirket for utenlandsk netthandel for under 350 kroner. Dette vil gjøre at norske forbrukere velger å kjøpe mat og drikke i Norge i stedet for å grensehandle. Avgiftsreduksjonene vil være selvfinansierende fordi reduserte avgifter fører til økt produksjon og salg i Norge, noe som igjen bidrar til økte skatte- og avgiftsinntekter.

Det mest nærliggende eksempelet på dette er de fire danske grensehandelpakkene fra 2010 til 2015 som hadde som formål å redusere grensehandelen med Tyskland, stimulere investeringer og arbeidsplasser i dansk mat og drikkenæring, samt å øke offentlige inntekter fra økt innlands salg av varer og produkter som tidligere ble grensehandlet i Tyskland. Det helt sentrale virkemiddelet var en reduksjon av de danske "punktavgiftene" (som tilsvarer de norske særavgiftene) på typiske grensehandelsprodukter. I Danmark har grensehandelpakkene ført til betydelige reduksjoner i grensehandelen, økte skatte- og avgiftsinntekter for staten, økt sysselsetting i næringsmiddelindustri og varehandel og redusert kriminalitet fra smugling. Grensehandelpakkene har i tillegg bidratt til lavere konsum av mineralvann, godterier og alkohol fordi forbrukerne kjøper mindre volum i stedet for å hamstre når de grensehandlet. Et

springende punkt for den danske regjeringen og Folketinget har vært at avgiftsreduksjonene er selvfinansierende: reduksjonen i grensehandel som følge av reduserte særavgifter har bidratt til å øke produksjon, salg og omsetning av de grensehandelutsatte varekategoriene i Danmark, og derigjennom økt proveny for staten.

Med vennlig hilsen

Trine Lise Sundnes
Forbundsleder HK

Ingvill Størksen
Direktør Virke Dagligvare

Jan-Egil Pedersen
Forbundsleder NNN

Anne Cecile Kaltenborn
Administrerende direktør NHO Service og Handel

Petter Haas Brubakk
Administrerende direktør NHO Mat og Drikke